

Bosnia i Hercegovina

Informativni list 2024

Funded by:

Federal Office
for Migration
and Refugees

BAMF

 IOM
UN MIGRATION

IZDAVAČ

Međunarodna Organizacija za Migracije (iom) Njemačka

Charlottenstraße 68
10117 Berlin Germany
T. +49 911 43 000
F. +49 911 43 00 260
iom-germany@iom.int
www.germany.iom.int

Ovaj projekat finansira Savezni ured migracije i izbeglice Nemačke (BAMF).

Informacije sadržane u ovom dokumentu o zemlji istražene su s najboljim namjerama i pažnjom. Međutim, IOM Njemačka ne preuzima nikakvu odgovornost za bilo kakve greške ili propuste. Štaviše, IOM Njemačka se ne može smatrati odgovornim za zaključke ili odluke donesene na osnovu informacija datih u ovom listu informacija o zemlji.

Za dodatne informacije o dobrovoljnom povratku i reintegraciji posjetite informativni portal www.ReturningfromGermany.de ili kontaktirajte lokalni ured za povratak i reintegraciju.

© IOM Decembar 2024. Informacije mogu biti zastarjele zbog dinamičnih

SADRŽAJ

1. Zdravstvena Zaštita _____

2. Tržište Rada _____

3. Stambena Pitanja _____

4. Socijalna Zaštita _____

5. Obrazovanje _____

6. Djeca _____

7. Kontakti _____

8. Kratki Osvrt _____

9. Virtual Counselling _____

1 Zdravstvena Zaštita

Opće informacije o zdravstvenoj zaštiti

U Bosni i Hercegovini postoji i privatno i javno zdravstveno osiguranje. Svi građani BiH, bez obzira da li imaju pravo na zdravstveno osiguranje kroz penzijsko ili socijalno osiguranje, imaju mogućnost kupovine dobrovoljnog ili produženog dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja. Zbog ekonomske situacije u BiH, medicinska njega u javnom zdravstvu nije potpuno besplatna. Pacijenti moraju platiti malu naknadu. Ovaj iznos zavisi od pruženog medicinskog tretmana. Učešće pacijenata u BiH je propisano, ali se razlikuje od entiteta do entiteta i od kantona do kantona. Ukoliko pacijent nije pokriven osiguranjem, kotizacija je 100%. Ako je pacijent osiguran, učešće je propisano i određeno prirodom medicinske usluge. Osobe sa zdravstvenim osiguranjem većinu lijekova mogu dobiti besplatno. Zdravstveno osiguranje je zagarantovano zaposlenim licima, penzionerima i njihovim supružnicima, nezaposlenim licima i njihovim srođnicima (bračnim parovima i dieci do 15 godina, osobama sa invaliditetom, poljoprivrednim radnicima, fizičkim licima koji trenutno primaju socijalnu pomoć (koja su prijavljena u kantonalnom Zavodu za zapošljavanje).

Dostupnost medicinskih ustanova i ljekara

Javni zdravstveni sistem u BiH organizovan je na tri nivoa. Zdravstveni sistem doživljava ozbiljne nedostatke u pogledu osoblja, opreme i često prostora.

1.Prvi nivo zdravstvene zaštite: pružaju lokalni centri prve pomoći (ambulantna porodične medicine). Ovi objekti se nalaze u opštinama koje nisu u mogućnosti

dobiti podršku od kantonalnih Domova zdravlja i ponuditi ograničeno liječenje. Osoblje porodične ambulante uglavnom je ograničeno na jednog ljekara opšte prakse i tri ili četiri medicinske sestre. Porodične ambulante su prvenstveno za prvu pomoć i preventivnu medicinu.

2. Drugi nivo zdravstvene zaštite pružaju domovi zdravlja (Dom zdravlja). Dom zdravlja se obično sastoji od tima ljekara opšte prakse, nekoliko specijalista i stomatologa. «Dom zdravlja» često pruža usluge u sledećim medicinskim oblastima: opšta medicina; pedijatrija; ginekologija; kontrola tuberkuloze; pružanja usluga u sklopu bolovanja na radu; stomatologija; epidemijaska oboljenja; psihijatrija i psihijatrijski tretmani, otorinolaringologija, oftalmologija i uslugama radiologije. Dom zdravlja nudi i fizičke preglede prije zapošljavanja, redovne ljekarske preglede radnika i procjenu privremene invalidnosti za radnike. Od 2008. godine postoji sistem porodične medicine: svaka porodica ima svog porodičnog lekara. Ovom lekaru treba se obratiti i on će pacijenta uputiti specijalisti.

3.Treći nivo zdravstvene zaštite pružaju opće i specijalizirane bolnice (npr. Opća Bolnica i Klinički univerzitetski centar u Sarajevu, Kliničko bolnički centar Banja Luka i druge bolnice na kantonalnom/regionalnom nivou). Bolnice pružaju usluge osobama koji boluju od zahtjevnijih medicinskih stanja i bolesti koje se ne mogu tretirati u domovima zdravlja.

Specijalizirane bolnice pružaju zdravstvene usluge za pojedince različitih starosnih grupa koje se fokusiraju na određenu medicinsku specijalnost.

1 Zdravstvena Zaštita

- Sarajevo University Clinical Center (Klinički Centar Univerziteta u Sarajevu) Address: Bolnička 25, Sarajevo 71000 Phone: +387 33 297-000
- University Clinical Centre of the Republic of Srpska (Univerzitetski klinički centar Republike Srpske) Address: Dvanaest beba, Banja Luka 78000, Phone: 051 342-100
- University Clinical Center Tuzla (Univerzitetski klinički centar Tuzla) Address: Ulica prof. dr. Ibri Pašića, Tuzla 75000, Phone: +387 35 303-500.
- University Clinical Hospital of Mostar (Sveučilišna klinička bolnica Mostar) Address: Ulica Kralja Tvrtka bb, Mostar 88000, Phone: +387 36 336-000

Prijem u zdravstvene ustanove

Pacijenti se upućuju u skladu sa prethodno opisanom diseminacijom aktivnosti javnog zdravstva. Pacijenti moraju imati ovjerenu zdravstvenu knjižicu Zavoda za zdravstveno osiguranje kako bi pristupili zdravstvenim centrima zbog pregleda i liječenja.

Dostupnost i cijena lijekova

Dostupni lijekovi mogu se pronaći na sljedećim link adresama :

<https://www.zdravstvo-srpske.org/liste-lijekova.html>, <http://www.fmh.gov.ba/index.php/preporucujemo/liste-lijekova>

Pristup za povratnike

Kriterijum i uslovi: Pravo imaju sva lica koja ispunjavaju kriterijume - povratnici koji se prijave u roku od 30 dana po povratku (s obzirom da su prije odlaska imali pravo na zdravstveno osiguranje), sva zaposlena i druga lica koja obavljaju određene djelatnosti ili im je pripisan poseban status. na zdravstveno osiguranje. Članovi porodice osiguranih lica takođe imaju pravo na osiguranje pod uslovom da već nisu osigurani po osnovu radnog odnosa ili zaposlenja u privrednim ili vanprivrednim djelatnostima, odnosno poljoprivredi. Djeca osiguranih lica imaju pravo na osiguranje do navršene 15. godine, odnosno do 26. godine, ako pohađaju srednju ili višu školu. Više detalja možete pronaći u odgovarajućim entitetskim zakonima o zdravstvenom osiguranju FBiH i RS.

Procedura prijave: Nezaposlena lica dužna su da se prijave na biro za zapošljavanje 30 dana po prestanku rada, 90 dana po završetku redovne škole i 30 dana po povratku iz inostranstva.

Potrebni dokumenti: Kopija lične karte - lična karta mora biti predočena prilikom prijave; za bračne parove – potvrda o braku; za razvedene parove – odluka suda; za djecu rođenu u braku ili van njega – izvod iz matične knjige rođenih; za usvojenu djecu – rješenje o usvojenju, izvod iz matične knjige rođenih; za pastorku – izvod iz matične knjige rođenih i izvod iz matične knjige vjenčanih roditelja; za djecu od 16-26 godina – izvod iz matične knjige rođenih, školski list; za pripadnike poljoprivrednih gazdinstava – izjava o članovima privrede (kućni list) i izjava osiguranika da nije osigurano po drugom osnovu, ovjerena od strane organa lokalne samouprave.

2 Tržište Rada

Opće informacije o tržištu rada

U BiH i regionalno tržište rada nudi ograničene mogućnosti. Glavni razlozi za to se često navode kao: javni sektor kao najveći poslodavac, loš kvalitet obrazovanja i neefikasna preduzeća koja rijetko stvaraju potrebu za novim radnicima. Ono što doprinosi ovoj situaciji je i nedostatak formalnih veza između škola i poslovnog sektora. Sve to nažalost rezultira time da je bh. ekonomija jedna od najnekonkurentnijih u Evropi.

Prema podacima iz Ankete o radnoj snazi u trećem kvartalu 2023. godine od ukupnog broja osoba koji čine radnu snagu 848 hiljada (61,0%) su muškarci, a 543 hiljade (39,0%) su žene.

U ukupnom broju osoba izvan radne snage 556 hiljada (37,4%) su muškarci, a 931 hiljada (62,6%) su žene.

Od ukupnog broja zaposlenih osoba 750 hiljada (62,4%) su muškarci, a 452 hiljade (37,6%) su žene, dok od ukupnog

broja nezaposlenih osoba 98 hiljada (52,1%) su muškarci, a 90 hiljada (47,9%) su žene. Prosječna neto plata je 1264.00 BAM (648.00 EUR) dok je prosječna bruto plata 1.950 BAM (1000.00 EUR)

Starosna struktura stanovništva BiH je donekle slična onoj u EU, sa niskim stopama fertiliteta i starenjem stanovništva.

Pronalaženje posla

Kako bi bio obaviješten o budućim mogućnostima zapošljavanja, svaki građanin Bosne i Hercegovine mora biti prijavljen na javnom zavodu za zapošljavanje (BIRO Rada) koji pruža podršku tražiteljima posla. U BiH još ne postoji privatna pomoć za nezaposlene.

Osoba koja se prvi put prijavljuje dužna je da predoči ličnu kartu, potvrdu o prebivalištu, dokaz o obrazovanju, potpisanu izjavu o statusu nezaposlenosti i druga relevantna dokumenta. Za više informacija o regionalnim, entitetskim i kantonalnim nadležnim institucijama pogledajte:

Federacija Bosne i Hercegovine : Zavod za zapošljavanje :

- Đoke Mazalića 3, Sarajevo, Tel: +387 33 562 900 Email: info@fzzz.ba
- Republika Srpska , Javni Zavod za zapošljavanje
- Srpskih Ratnika 44, Pale,Tel/Fax: +387 57 223 107, Email: info@zzzrs.net

Najpopularnije stranice za oglase za zapošljavanje :

- <http://boljiposao.com/>
- <http://posao.banjaluka.com/>

Pomoć za nezaposlene

Nezaposleno lice se prijavljuje na opštinski biro za zapošljavanje prema svom prebivalištu. Nakon registracije, opštinski biro izdaje Kontrolnu listu i lice će biti obaviješteno o rokovima za redovno javljanje Zavodu, radi održavanja prava koja mu pripadaju po osnovu nezaposlenosti. Da bi bio obaviješten o budućim mogućnostima zapošljavanja (čak i ako ne podnese zahtjev za novčanu pomoć) svaki građanin u Federaciji BiH iu RS mora biti prijavljen na Zavodu za zapošljavanje. U BiH još ne postoji privatna pomoć za nezaposlene.

2 Tržište Rada

Pomoć nezaposlenim licima se dodjeljuje u sljedećim oblicima:

1. Naknada za nezaposlene pripisuje se licu koje je radilo najmanje 8 mjeseci prije nezaposlenosti bez pauze ili je radilo 8 mjeseci sa pauzama u posljednjih 18 mjeseci.
2. Zdravstveno osiguranje se pripisuje licu koje se vraća iz inostranstva u slučaju da se lice prijavilo na Zavod u prvih 30 dana nakon povratka i ako je lice bilo zdravstveno osigurano prije napuštanja Bosne i Hercegovine.
3. Penzija se pripisuje licu koje nema do 3 godine službenog radnog staža od 15 godina, koje je potrebno za ostvarivanje ovog prava.

Dalje obrazovanje i obuka

Programe radnog osposobljavanja, stručne obuke i usavršavanja provode nadležni entitetski Zavodi za zapošljavanje. Ciljne grupe su nezaposlena lica koja se kroz stručno osposobljavanje pripremaju za rad u cilju jačanja konkurentnosti tržišta, povećanja kompetencija i mogućnosti zapošljavanja. Na ovaj program mogu se prijaviti sve nezaposlene osobe koje su prije prijave na Javni poziv bile prijavljene na entitetskim ili kantonalnim zavodima za zapošljavanje i imaju najmanje završenu osnovnu školu.

3 Stambeno Pitanje

Opće informacije o stambenoj politici

Troškovi najma stanova u BiH zavise od lokacije i veličine smještaja. U nekim većim gradovima u Federaciji BiH (npr. Sarajevo) troškovi zakupa dvosobnog stana kreću se od 500 KM (250 EUR) do 2000 KM (1000 EUR) mjesečno. U predgrađima većih gradova i u centru manjih mjesta zakupnine se kreću između 300 KM (150 EUR) i 600 KM (300 EUR). U RS zakupnine su najveće u regiji oko Banjaluke i u Banjaluci gdje se mjesečno plaća između 350 (175 EUR) i 600 KM (300 EUR). U manjim mjestima najam dvosobnog stana kreće se od 200 (100 EUR) do 350 KM (175 EUR).

Iznajmljivanje ili kupovina nekretnina se uglavnom obavlja preko privatnih agencija za nekretnine ili na individualnoj osnovi. Relevantne informacije o raspoloživim kućama/stanovima dostupne su putem oglasa u dnevnim/tjednim lokalnim novinama, internet oglasima, lokalnim radio i TV stanicama, itd. Postoji mnogo stanova za iznajmljivanje posebno u većim gradovima u BiH i svakako je ponuda veća od potražnje. Osim toga, postoji i dosta agencija za nekretnine koje iznajmljuju stanove. U BiH ne postoji mogućnost davanja socijalnog stanovanja za povratnike:

Pronalazak smještaja :

Bitne stranice preko koji se mogu iznajmiti stan ili kuća :

- <http://www.olx.ba/>
- <http://www.malioglasi.com/oglasi/oglasi.php?gpx=20&tpx=D>

Grantovi za socijalni smještaj

U BiH ne postoji strategija niti zakon koji reguliše socijalnu pomoć za smještaj i stanovanje. U RS postoji posebni program za sufinansiranje mladih ljudi i bračnih parova koji kupuju stan po prvi put. U FBiH ne postoji strategija niti zakon koji reguliraju ova pitanja, ali postoje odluke kantonalnih vlada koje reguliraju subvencije za mlade. U nekim kantonima ne postoje ni ovakve odluke. U kantonu Sarajevo postoji izuzeće od poreza za gradnju za mlade parove, ali samo za slučajeve novoizgrađenih zgrada.

Pristup povratnicima

Privremene stambene jedinice :

Ne postoji vladino sklonište za žrtve nasilja u porodici, žrtve nasilja u porodici i samohrane majke, ali postoji mnogo nevladinih organizacija koje pružaju podršku gore navedenim grupama. Najaktivnije su sljedeće organizacije: Emaus Doboj, Medica Zenica, Fondacija Lara Bijeljina, Novi put Mostar, Fondacija za lokalnu demokratiju Sarajevo.

Socijalno stanovanje: Zahtjevi za socijalno stanovanje se podnose u odgovarajućim centrima za socijalni rad, na osnovu prebivališta podnosioca zahtjeva.

Potrebni dokumenti : Dokumenti mogu se pronaći i popuniti u odgovarajućim centrima za socijalni rad. Različiti entiteti i kantoni imaju različite zahtjeve za dokumente. Osoba koja se prvi put prijavljuje dužna je da predoči ličnu kartu, potvrdu o prebivalištu, dokaz o obrazovanju, potpisanu izjavu o statusu nezaposlenosti i druga relevantna dokumenta neophodna za ostvarivanje određenih prava.

3 Stambeno Pitanje

Socijalna Zaštita

Postoji nekoliko zakona koji obezbjeđuju socijalnu pomoć za svaku osobu koja nije u mogućnosti da se brine o sebi ili koja je bez osnovnih finansijskih sredstava i nema rođaka koji bi se brinuo o sebi. U sistem socijalne zaštite u BiH uključeni su i sami u potrebi zbog prisilne migracije, repatrijacije, umrlih članova porodice, bolesti itd. Odobrenje zahtjeva i naknadnih usluga socijalne zaštite vrši se preko opštinskog Centra za socijalni rad. U Federaciji BiH stalna socijalna davanja uključuju: zdravstveno osiguranje podnosioca zahtjeva i članova njegove porodice; finansijska pomoć u iznosu od 10-20% prosječne neto plate ili socijalna pomoć može se dodati postojećim individualnim/porodičnim prihodima kako bi se dostiglo 20% prosječne neto plate. Ukupna naknada za socijalnu zaštitu iznosi 100-120 KM (25,5-61,3 eura). U neki kantoni u FBiH, dječji dodatak iznosi 10-33 KM mjesečno (5-16 EUR)

U RS, socijalna pomoć iznosi 15% prosječne neto plate. Porodice sa 2 člana dobijaju 20%, tročlana porodica dobija 24%, četvoročlana porodica dobija 27%, dok porodice sa 6 i više članova dobijaju 30% prosječne neto plate ako se utvrdi da ispunjavaju uslove.

U BiH ne postoji finansijska participacija za korisnike. Pogodnosti obuhvataju dječji dodatak, novčanu naknadu za majke, stalnu novčanu pomoć nesposobnim za rad, stalnu novčanu pomoć za osobe starije od 65 godina čiji mjesečni prihodi domaćinstva ne iznose. prelaze 40% prosječne plate, jednokratnu novčanu pomoć, izuzetna novčanu pomoć, kućnu njegu, jednokratnu

novčanu pomoć za opremu za djecu i pomoć za prehrambene artikle za šest mjeseci.

Penzioni sistem

U BiH postoje dva penziona fonda. Pravo na uključivanje u penzijski sistem po povratku u BiH ima svaki državljanin Federacije BiH i RS koji je prije migracije ostvario penziju u BiH. Povratnici koji prije migracije nisu ostvarili penziju mogu se prijaviti i pokrenuti postupak za ostvarivanje penzije. Povratnici i ostali građani koji ispunjavaju uslove iz Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, koji su detaljnije navedeni u nastavku, mogu započeti postupak za ostvarivanje penzije.

Finansijsko učešće u FBiH se utvrđuje na osnovu neto plaće, dok se u RS utvrđuje na osnovu bruto plaće. Osim navedenih troškova, porez na dohodak se odbija i od plaća u FBiH i RS. Novčana prava za osobe starije životne dobi, radne nesposobnosti ili slučajevi smrti osiguranika, odnosno korisnika penzija.

Ranjive kategorije

Romi su i dalje najugroženija grupa u zemlji, suočeni sa široko rasprostranjenom diskriminacijom u zapošljavanju, obrazovanju i političkom predstavljanju. Nedostatak besplatnog i univerzalnog sistema registracije rođenih dovodi do toga da mnogi Romi nisu u državnim javnim registrima koji evidentiraju rođene, umrle i vjenčane. Ovo ograničava njihov pristup javnim uslugama, uključujući zdravstvenu zaštitu. BiH treba poduzeti daljnje reforme kako bi osigurala da zaštita slobode govora i prava pripadnika manjina, uključujući Rome i lezbejke, homoseksualce, biseksualne, transrodne i interseksualne (LGBTI) osobe, ne budu samo uvrštene u zakon, već i poštovani u praksi.

Vaša prava BiH ostaje glavni izvor besplatne pravne pomoći za korisnike. Stoga je ovo vrlo bitna organizacija za ostvarivanje njihovih prava u budućnosti i za pomoć pojedincima u procesu povratka, preseljenja i reintegracije, tražiocima azila itd. Usluge koje pruža Vaša Prava, su usluge koje se pružaju također najugroženijem stanovništvu u BiH koji nisu u mogućnosti da plate privatnog advokata za ostvarivanje njihovih prava.

Opće informacije o obrazovanju

Obrazovanje je obavezno za djecu od 6-15 godina. Nakon tog perioda, učenici mogu da biraju da li će nastaviti u srednju školu. Školovanje kod kuće je nezakonito. Srednje obrazovanje pružaju opšte, stručne i srednje tehničke škole. Učenici koji završavaju srednju opštu školu, umetničke škole i teološke škole dobijaju certifikat za upis na bilo koji fakultet ili akademiju polaganjem kvalifikacionog ispita. Obavezno obrazovanje je besplatno. Roditelji plaćaju udžbenike, prevoz do škole i hranu za svoju djecu. Postoji državni ispit pod nazivom „Matura“ koji se održava na kraju srednje škole (18/19 godina) i priprema učenika za visoko obrazovanje kao što je univerzitet. U BiH postoji osam univerziteta: Univerzitet u Sarajevu, Univerzitet u Banjoj Luci, Univerzitet u Tuzli, Univerzitet Džemal Bijedić (Istočni Mostar), Univerzitet u Mostaru (Zapadni Mostar), Univerzitet u Bihaću, Univerzitet u Zenici i Univerzitet u Istočnom Sarajevu. Sve aktivnosti visokog obrazovanja podliježu nacionalnim (Republika Srpska) ili kantonalnim (u Federaciji BiH) zakonima o visokom obrazovanju.

Troškovi, školarine i stipendije

Gotovo da nema šanse da dobijete studentski kredit. Na početku školske godine skoro svaki fakultet nudi novim studentima mogućnost da se prijave za stipendiju. Ovaj odabir je zasnovan na rezultatima prethodnog školovanja (minimalna prosječna ocjena potrebna je 4,0 od maksimalne 5,0). Neki univerziteti mogu dodatno zahtijevati preliminarne ispit. Postoji samo mali broj slučajeva koji dobijaju stipendiju od humanitarne nevladine organizacije

(npr. djeca bez roditelja) ili od općine (tj. generalno učenik mora da bude na vrhu svog razreda sa ocjenom 9,5 i žive sa svojom porodicom ispod granice siromaštva). Student koji finansira država treba da plati malu školarinu za svoje obrazovanje. Školarine za studente koje finansira država se razlikuju i kreću se od 100 KM (50 EUR) do 800 KM (400 EUR) na godinu dana. Kompetentan institucije za dalje informacije su Federacija Bosne i Hercegovine, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta; Republika Srpska, Ministarstvo prosvjete i kulture.

Odobrenje i verifikacija stranih diploma

Neka kantonalna ministarstva ne naplaćuju naknade za izdavanje potvrda koje potvrđuju ekvivalentnost stranih diploma. Generalno, kantonalna ministarstva naplaćuju naknade za ove certifikate, između 200 KM (100 EUR) i 800 KM (400 EUR).

Završne svjedodžbe i druge dokumente koji se odnose na nastavak školovanja prihvata entitetsko ili kantonalno ministarstvo obrazovanja.

Zavod za visoko obrazovanje Federacije BiH, koji nadzire relevantnu oblast studija, nadležan je za verifikaciju diploma/potvrda o diplomiranju sa visokoškolskih ustanova/univerziteta u inostranstvu. Ovaj proces verifikacije traje najviše dva mjeseca. Odgovarajućem fakultetu u Republici Srpskoj potrebno je dostaviti pismeni zahtjev za verifikaciju sa sljedećim dokumentima:

- Originalna diploma ovjerena Apostille pečatom; Službeno ovjereni prijevod svjedočanstava o prethodnom obrazovanju;
- Prevedeni nastavni plan i program univerziteta koji je pohađao u inostranstvu.

Važno je napomenuti da ne postoji državna regulativa o naknadama za prijavu diplome. Svaki fakultet može odrediti svoje naknade. Naknade za sertifikaciju variraju od fakulteta do fakulteta; na primjer, Univerzitet u Istočnom Sarajevu naplaćuje cca. 400 KM (200 EUR).

Pristup za povratnike

Kriterijum i uvjeti: U Federaciji BiH obrazovanje je u nadležnosti svakog kantona. Kantonalno ministarstvo obrazovanja, nauke i informisanja donosi smjernice za prijem učenika u osnovne i srednje škole u Sarajevu. Djeca sa invaliditetom i dalje se suočavaju s problemima jer fizičke barijere za njihov pristup školskim zgradama još uvijek nisu riješene. Oni također pate od nedostatka kvalitetnog redovnog obrazovanja zbog niskih kapaciteta škola i nastavnika da ispune specifične zahtjeve za njihovo obrazovanje. Učenici koji su osnovnu školu (1-4 razred) završili u inostranstvu, mogu nastaviti školovanje u RS bez dodatnih uslova. Za pokrivanje razlike u nastavnim planovima i programima nakon što učenik završi drugi dio osnovne škole ili prvi dio srednje škole u inostranstvu, potrebno je položiti ispit. Ako je učenik već završio srednju školu u inostranstvu, može nastaviti školovanje na visokoškolskom zavodu. Također je potrebno pokazati ekvivalenciju između nastavnih planova i programa. Ako postoji značajna razlika u nastavnim planovima i programima, student mora polagati ispite kako bi premostio razliku.

Potrebni dokumenti: Prijava i međunarodni rodni list; Fotokopija originala svjedočanstva posljednjeg razreda; Ovjeren prevod svjedočanstva posljednjeg razreda pohađanog u inostranstvu (samo jedan primerak); Ovjereni prijevod svih uvjerenja relevantnih za nastavak školovanja.

6 Djeca

Opća situacija djece i dojenčadi

Bosna i Hercegovina je potpisnica Konvencije o pravima djeteta. Iako još uvijek postoje određeni zastoji, nadležni državni organi u BiH ulažu napore da unaprijede prava djece u skladu sa navedenom Konvencijom. Mehanizmi za koordinaciju i praćenje stanja prava djece postoje, ali zahtijevaju dalje jačanje u cijeloj zemlji.

Socijalno porijeklo određuje percepciju statusa djeteta u društvu što rezultira nedostatkom povjerenja u zvanične institucije. Ovakva situacija dodatno ograničava djecu u pristupu osnovnim ljudskim pravima kao što su zdravstvena zaštita i obrazovanje, a posebno djeca manjinskih grupa, što se ogleda u nedostatku besplatnih udžbenika i besplatnog prevoza do i od škole u većini osnovnih i srednjih škola. , pogoršavajući poteškoće u pristupu obrazovanju za djecu iz porodica sa niskim primanjima. Tradicionalne norme i rodne uloge o statusu djece u društvu ostaju jedno od glavnih oruđa za nejednakost i utiču na to kako djeca sebe vide u odnosu na institucije i mehanizme zaštite svojih prava.

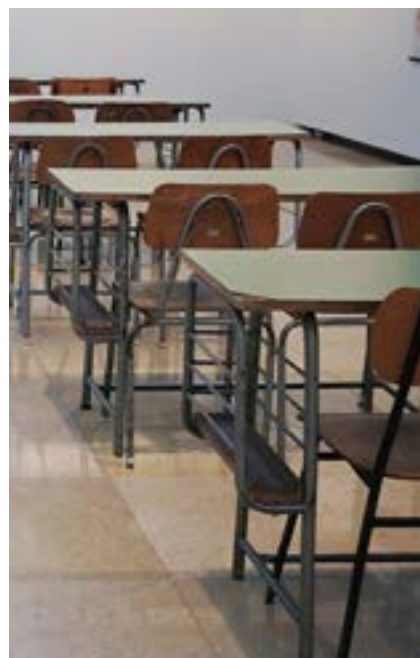
Diskriminacija u kontekstu obrazovanja i dalje preovlađuje, posebno u vezi sa kontinuiranom politikom „dvije škole pod jednim krovom“ i monoetničkim školama. Manjinski povratnici, uključujući i one romske nacionalnosti, i interno raseljena lica često imaju poteškoća u pokrivanju troškova obrazovanja i zdravstvene zaštite. Što se tiče djece sa smetnjama u razvoju, inkluzivno obrazovanje ostaje ozbiljno ograničeno. Za većinu djece djece sa smetnjama u razvoju ostaje kod kuće ili je segregirana u posebnim ustanovama/školama, što rezultira

stigmatizacijom i ugroženim pristupom mogućnostima zapošljavanja i socijalnim uslugama. Odgovarajući centri za socijalni rad i zdravstvenu zaštitu nisu adekvatno opremljeni i pripremljeni da pruže usluge i podršku neophodne za rješavanje potreba djece.

Nevladine organizacije koje se bave blagostanjem i pravima djece

- “Zdravo da ste”, Banja Luka: General implementation measures, civil rights and liberties;
- “Naša djeca”, Zenica: Family environment and alternative care for children;
- “Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim licima”, Banja Luka: Health protection;
- “Svjetionik”, Prijedor: Social protection;
- “Naša djeca”, Sarajevo, Education and free time
- “Zemlja djece”, Tuzla; Special needs

5 Djeca

Pristup za povratnike

Kriterijum i uslovi: Ukoliko je dijete rođeno u inostranstvu potrebno je pribaviti međunarodni rodni list i karton o vakcinaciji. Svi ostali dokumenti koji se odnose na zdravstvena pitanja, isprave o zdravstvenom osiguranju u zemlji destinacije i BiH prije odlaska, tretmani, edukacije su također neophodni prilikom reintegracije u bh. društvo.

Potrebni dokumenti: Svi povratnici trebaju obratiti posebnu pažnju na dokumente koji se traže u Bosni i Hercegovini. Ukoliko nemate dokumente, početni korak bi bio nabavka lične karte radi dalje reintegracije u bh. društvo. Upis u vrtiće za isti period vrši se do sredine juna tekuće godine. Upis u osnovne i srednje škole vrši se u aprilu tekuće godine. Upis na fakultete počinje u junu tekuće godine.

7 Kontakti

Vaša prava BiH Legal assistance Safeta Hadžića 66a 71000 Sarajevo Tel: +387 33 789 105 Email: sarajevo@vasaprava.org Internet: www.vasaprava.org	Zavod zdravstvenog osiguranja Republike Srpske Zdravstveno osiguranje Zdrave Korde 8 78000 Banja Luka Tel: +387 51 249 100 Email: fzors@zdravstvo-srpske.org Internet: https://www.zdravstvo-srpske.org/	Mreža za snazniji glas za djecu Charity, children, umbrella organization for local NGOs Mutevelića 73/I, 71000 Sarajevo Phone: +387 33 657 012 Email: info@snaznijiglaszadje-cu.ba Email: n.djeca@bih.net.ba Website: http://snaznijiglaszadje-cu.org/
Federalni Zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje Zdravstveno Osiguranje, Penzija Dubrovačka Str., 88000 Mostar Tel: +387 36 445 600 Fax: +387 36 445 – 691 Internet: http://www.fzmiopio.ba/	Zavod zdravstvenog osiguranja FBiH Health insurance, pension Trg Heroja 14 71000 Sarajevo Tel: +387 33 728-700 Fax: +387 33 655-856	Emmaus Dobo Charity, humanitarian and migrant assistance, elderly 035 726-690 https://mfs-emmaus.ba/
Zavod za penziono i invalidsko osiguranje RS Health insurance, pension Njegoševa 28A 76300 Bijeljina Tel: +387 55 490 950 Email: info@fondpiors.org Internet: http://www.fondpiors.org	Klinički Centar Univerziteta u Sarajevu Medical services Bolnička 25 71000 Sarajevo Tel: + 387 33 29 70 00 Fax: + 387 33 26 59 10 Email: info@kcus.ba Internet: http://www.kcus.ba	Medica Zenica Psychosocial support, women, children, post-war and conflict 032 463-920 Website: https://medicazeni-ca.org
Zavod za zapošljavanje FBiH Employment Đoke Mazalića 3 71000 Sarajevo Tel: 033 562-900 Email: info@fzzz.ba Internet: http://www.fzzz.ba	SOS Dječija Sela Charity, children Ahmeda Muradbegovića bb 7100, Sarajevo Tel/Fax: + 387 33 465 218 + 387 33 465 323 + 387 33 465 053 Email: info@sos-ds.ba; Internet: http://sos-ds.ba/	Fondacija Lara Bijeljina Charity 066 810-800 Website: http://fondacijalara.com/
Zavod za zapošljavanje Republika Srpska Employment Save Mrkalja 14 Banja Luka 78000 Tel: 051 216-523 Email: kabinet@z z zrs .net Internet: http://www.zzzrs.net/	Mreža Žene – BiH Charity, women Čekaluša 16 Address: 71000 Sarajevo Tel/Fax: +387 33 207 561 Email: koordinacioniodbor@zenskamreza.ba info@zenskamreza.ba	Fondacija Lara Bijeljina Charity 066 810-800 Website: http://fondacijalara.com/

7 Kontakti

Novi put Mostar Human trafficking, family violence 062 329-994 Website: http://newroadbih.org/	“Svjetionik”, Prijedor Charity, social protection +387 52 243-151 Address: P r o t e M a t i j e Nenadovića bb (Dom penzionera I sprat) 79101 Prijedor Email: info@nvo-svjetionik.org Website: http://www.nvo-svjetionik.org/	“Naša djeca”, Sarajevo Family care, children n.djeca@bih.net.ba Website: www.nasadjeca.ba/
“Zdravo da ste”, Banja Luka Human rights Cara Lazara 1, Banja Luka 78000 Phone: 051 218-363 Website: https://www.facebook.com/zds.centar/	“Zemlja djece”, Tuzla Charity, children, minority groups +387 35 257-390 Email: hug.zemd@bih.net.ba Website: www.zemljadjece.org	“Naša djeca”, Zenica: Education +387 32 247-277 Email: ndjecaze@yahoo.com Family environment and alternative care for children; Website: https://www.facebook.com/NasaDjecaZenica

8 Kratki Osvrt

Koraci koji se trebaju poduzeti prije povratka

- Dokumenti: Zatražite dokumente od njemačkih vlasti koji bi mogli biti potrebni po povratku (medicinski, lični identitet, obrazovanje). Ako su djeca rođena u Njemačkoj, obavezno je ponijeti međunarodni izvod iz matične knjige rođenih.
- Povratak Pribavite informacije o dolasku na aerodrom i daljem transportu. Po dolasku na aerodrom, povratnici mogu koristiti nekoliko autobuskih linija koje prevoze putnike u sve dijelove Bosne i Hercegovine
- (BiH).Zdravstvo: Provjerite vakcine (posebno obratite pažnju za djecu)

Koraci koji se trebaju poduzeti neposredno po povratku

- Dokumenti: Pribavljanje/ ponovno izdavanje ličnih dokumenata BiH/registracija kod nadležnih organa: Lični dokumenti se pribavljaju u općinama prebivališta. Ukoliko je raseljeno lice, povratnike moraju registrovati sljedeći organi: Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica i Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske
- Zdravstvo : (Pre)registrujte se za zdravstveno i penziono osiguranje (najbolje bi bilo da se obratite organizaciji
- «VAŠA PRAVA – VAŠA PRAVA»
- koji pružaju besplatnu pravnu pomoć kako bi pomogli povratnicima da ostvare svoja prava).
- Socijalna Zaštita : Podnesite zahtjev za socijalnu zaštitu ako je potrebno
- Zaposlenje : Kontaktirajte institucije i službe koje pomažu u traženju posla i stanovanja.
- Obrazovanje : Prijavite se za brigu o djeci, škole ili druge obrazovne institucije. Ukoliko je dijete povratnika rođeno u inostranstvu, roditelji su dužni da dijete upišu u matičnu knjigu državljana u opštini prebivališta (uz potrebnu međunarodnu potvrdu o rođenju djeteta).

9 Virtual Counselling

Asistencija migrantima u BiH

Projekat virtuelnog savjetovanja provodi Međunarodna organizacija za migracije (IOM) u Njemačkoj. Migranti koji žive u Njemačkoj i razmišljaju o povratku imaju pristup savjetovanju o povratku i reintegraciji od strane osoblja IOM-a u Bosni i Hercegovini. Lokalno osoblje IOM-a može se kontaktirati na maternjim jezicima i na engleskom jeziku putem internetskih operatera. Ova usluga ima za cilj osnažiti migrante da se vrate dostojanstveno informirajući ih o različitim opcijama povratka i reintegracije te programima pomoći

Kontaktirajte Aleksandra i Tarika at IOM BiH
WhatsApp: +387 61 964 573
WhatsApp ; +387 61 964 498